İLKÖĞRETİM TÜRKÇE EĞİTİMİNDE ZIT(KARŞIT) ANLAMLI KELİMELERİN ÖNEMİ

Doç. Dr. Mustafa YEŞİLYURT
Orcid ID: 0000-0003-4108-7467

Gülüzar ÜNAL
Orcid ID: 0000-0003-2585-7759

Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul, Türkiye

ÖZET

İnsanlar arası iletişimde kelimeler, önemli bir işleve sahiptir. Bireyin sahip olduğu kelime hazinesi, onun anlama ve anlatma becerisini etkilemektedir. Bu çalışmada zıt anlamlı kelimelerin önemi vurgulanmakta; öğrenciye zıt anlamlı kelimelerin kazandırılması sırasında dikkat edilmesi gereken noktalar ve zıt anlamlı kelime öğretim yöntemlerinden davranışçı öğrenmeye dayalı geleneksel yöntemler üzerinde durulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe eğitimi, zıt anlamlı kelimeler, zıt anlamlı kelime öğretim yöntemleri, zıt anlamlı kelime çalışmalarının amacı.

ABSTRACT

Words have an important function in interpersonal communication. The vocabulary possessed by the individual affects his / her comprehension and expression skills. In this study, the importance of antonyms is emphasized; The points that need to be taken into consideration while teaching students antonyms and traditional methods based on behavioral learning from antonyms teaching methods.

Keywords: Turkish education, antonyms, antonyms teaching methods, aim of antonyms word studies.

Giriş

Kelimelerin zihne tam olarak yerleşebilmesi için benzer ve karşıt yönlerinin de kavranması gerekir. Bu yönüyle anlam ve kavram gelişimi açısından karşıt anlamlı kelimelerin edinimi önemlidir. Karşıt anlamlılık, iki kelimenin anlam bakımından karşıt olması, birbirine aykırı iki ayrı anlamı belirtmesidir. Türkçede karşıt anlamlılık, anlam ilişkileri farklı olan çeşitli kelimeler arasında görülür (Topaloğlu, 1989, s. 97). Türkçedeki zıt anlamlı kelimeler, yön gösteren, dereceli, ilişkili, ikili, kutuplu, biçim ilişkili şeklinde sınıflandırılmıştır. (Aksan, 2005, s. 129).

Kavram ve anlam gelişimiyle ilgili araştırmalar okul öncesi dönemde yoğunlaşmaktadır. Daha sonraki yaşlarda anlam gelişimi hakkında yapılan araştırmalar çok azdır. Altı yaşından sonraki yaşlarda kelimelerin edinimi, kavram ve anlam gelişimiyle ilgili araştırmalar hem eğitim öğretim, hem de dil öğretimi açısından oldukça önemlidir. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/181766

Öğrenciye zıt anlamlı kelimeleri kazandırılması gerektiği konusunda şu sorular yol gösterici olabilir:

1. Zıt anlamlı kelimelerin kazanımı, yaşa göre farklılık göstermekte midir?

2. Öğrencinin zıt anlamlı kelimeleri diğer (eş anlamlı, Gerçek Anlam-Mecaz Anlam vb.)kelimelerden ayırt edebiliyor mu?

3. Zıt anlamlı kelimelerin kazanımı öğrencilerin günlük hayatta kullanmalarına yardımcı olur mu?

Kazandırılmak istenen kelimeler yapılan alıştırmalar ile öğrencinin zihninde kalıcı

hâle getirilebilir.

1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Zıt anlamlı kelimelerin somutlaştırılarak akılda kalıcılığını sağlamak.

1.1 Zıt anlamlı Kelimelerin Öğretiminde Kullanılan Yöntemler

Kelime hazinesini geliştirme ile ilgili birçok alıştırma olmasına rağmen tüm alıştırmaların iki başlık altında toplandığı söylenebilir. Birinci türdeki etkinlikler **kelimenin anlamı** üzerinde odaklanırken ikinci tür etkinlikler **kelimenin yapısı** ve onun oluşturduğu bağlama dayanmaktadır. Kelime öğretiminde öğrencilerin düzeyleri, ilgileri ve ihtiyaçları farklı olduğu için sınıf içerisinde kullanılan kelime öğretim metotları çeşitlilik gösterebilir. Bunlardan öğrencilerin ilgi ve düzeylerine uygun olan biri veya birkaçı seçilip uygulanabilir:

1.Görsel materyallerden yararlanma,

2.Öğretilecek kelimenin anlamını jest ve mimiklerle açıklama,

3.Okuma, yazma, konuşma, dinleme ve dil bilgisi çalışmalarından yararlanma,

4.Sözlük defteri oluşturma, bunu kullandırma (Burada amaç sadece öğrenilen kelime ve kelimenin anlamını yazıp öğrenmek olmamalı, tersine sayfa iki veya üçe bölünüp kelime detaylarıyla yani anlamı, türü ve örnek cümlede kullanımı ile öğrenilmelidir.

5. Kelimeleri karşıt anlamlarına göre sınıflandırma yaptırılmalı

6. Uzun bir cümle verip bunun içinden zıt anlamlı kelimeleri çıkarma,

7. Kelime bilmecelerinden yararlanma,

8. Bulmacalar,

Yukarıda sıralanan etkinliklerden yararlanmadan önce bir ihtiyaç analizi yapılmalı, öğretilecek kelimeler bu analiz sonucunda belirlenmeli ve uygun etkinlik seçilip uygulanmalıdır. Örneğin “eş anlamlı kelimeleri bir arada verme” etkinliği yapılırken sınıf düzeyi dikkate alınmalıdır. Temur (2006), araştırmasında 4. ve 5. Sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında zıt anlamlı kelimeleri cümlede veya metin bütünlüğü içerisinde anlamda karşıtlık oluşturacak şekilde rahatça kullanabildiklerini tespit etmiştir. Ayrıca eş anlamlı kelimelerin kullanımının, zıt anlamlı kelimelere göre daha az olduğunu belirtmiş ve bu durumu, eş anlamlı kelime kullanımının bu sınıflar seviyesinde daha üst düzey bir dil becerisi gerektirdiği şeklinde açıklamıştır. Bu çalışmada da görüldüğü gibi özellikle araştırılan yaş seviyesi için kelime hazinesini geliştirme etkinliklerinde eş anlamdan çok zıt anlam ilişkisinden yararlanılmalıdır.

Yeni öğretilecek kelimeler sıralanan tekniklerden biri ya da birkaçıyla verildikten sonra her kelimenin bir cümle içerisinde nasıl yer aldığının gösterilmesi sağlanmalıdır. Geleneksel öğretimde, öğretilen her kelimenin cümle içerisinde kullanılması sağlanır. Çetinkaya (2002),

alıştırmalarla desteklenen kelime öğretim şeklinin, geleneksel öğretim şekli olan kelimenin anlamını vererek cümle içinde kullanmadan daha iyi olduğunu belirtmektedir. Kelime öğretiminde, bir diğer önemli nokta da ders saatinde öğretilecek kelime sayısının belirlenmesidir. 40-50 dakika arasında olan bir ders saatinde 5-10 kelime öğretilmesi uygun görülmektedir. Grubun niteliğine ve ilgi alanlarına göre bu sayı 20– 30 kelimeye kadar çıkabilir.

Ancak kelimelerin tam olarak öğrenilmesi için öğrenci yeni öğrendiği kelimeleri aktif olarak kullanabilecek durumda olmalıdır.

(Demirel, 1999).www.efdergi.yyu.edu.tr/makaleler/cilt_V/10_m_ozbay.pdf 3010/2020

Zıt anlamlı kelime çalışmalarının öğrencilere kazandıracakları şu şekilde sıralanabilir:

1. Konuşmalarında ve yazmalarında zıt anlamlı kelimeleri yerinde kullanırlar.
2. Zıt anlamlı kelimeleri doğru telaffuz ederler.
3. Zıt anlamlı kelimelerin, karşıtlarını tanırlar.
4. Zıt anlamlı kelimelerin yazımına dikkat ederler.
5. Sözlük, yazım kılavuzu gibi başvuru kitaplarını kullanmayı öğrenirler.

2. YÖNTEM

Araştırmada kullanılan araştırma deseni, çalışmanın örneklemi,veri toplama aracı, verilerin toplanması ve verilerin analizine ilişkin bilgiler bu bölümde aktarılacaktır.

2.1.Araştırmanın Deseni

Araştırmanın yöntemi betimsel araştırma yöntemidir. Betimsel araştırma yöntemi, verilen bir durumu aydınlatmak, değerlendirmeler yapmak ve olaylar arasında olası ilişkileri ortaya çıkarmak için yürütülür. Bu tür araştırmalarda asıl amaç incelenen durumu etraflıca tanımlamak ve açıklamaktır.

2.2.Çalışmanın Örneklemi

Çalışmanın örneklemini 2020-2021 eğitim-öğretim yılının 1. Döneminde öğrenim gören 20 4. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır.

Sınıf Derecesi	ÖN TEST	SON TEST
4.Sınıf	20	20

2.3.Veri Toplama Aracı

Bu çalışmayı gerçekleştirmek için 15 adet sorudan oluşan bir çalışma kağıdı hazırlanmıştır. Verilen yönergeler çerçevesinde öğrencilerden bu soruları çözmeleri beklenmiştir.

2.4.Verilerin Toplanması

Öğretmen, hazırlanmış olan veri toplama aracını öğrencilere dağıtmıştır ve öğrencilerden 1 ders süresi içinde çalışmayı tamamlamaları beklenmiştir. Öğrencilere 15 adet soru sorulmuştur, sorular arasında öğrencilerin zıt karşıt anlamlı kelimeleri bulabilmesi için a,b,c şeklinde şıklandırılmıştır.

2.5.Verilerin Analizi

Verilerin toplanması ve analizi amacıyla nicel araştırma yöntemlerinden **Bağımlı**

(Eşleştirilmiş) Örneklem t-testi (Two Sample Paired t-test) kullanılmıştır. En tipik örneği aynı deneğin birden fazla teste tabi tutulduğu durumlarda ilk örnek ile sonraki örneklerin karşılaştırılması için kullanılmasıdır.

2.6 Hipotez

Hipotezler üzerinden bakıldığında;

1.Hipotez: Zıt anlamlı kelimeleri eş anlamlı kelimelerle karıştırmışlar, kelimenin anlamını anlamamışlar.

Burada çocuklara yapılan ön test sonucunda zıt anlamlı kelimelerle eş anlamlı kelimeleri karıştırdıkları saptanmış ve kelimelerin anlamlarını bilmedikleri veya karıştırdıkları görülmüştür. Ön testin arkasından öğrencilere konu anlatılıp gerekli etkinlik ve materyal desteğiyle konu pekiştirilmiştir.

2.Hipotez: Zıt anlamlı kelimelerin anlamlarını daha iyi kavramışlar.Son test yapıldıktan sonra öğrencilerin konuyu kavradıkları anlaşılmıştır.

Deney Grubu	Ön Test	Son Test
d1	100	100
d2	93,24	100
d3	86,58	100
d4	53,28	93,24
d5	93,24	93,24
d6	93,24	100
d7	86,58	100
d8	86,58	86,58
d9	66,6	86,58
d10	66,6	86,58
d11	46,62	79,92
d12	66,6	93,24
d13	66,6	86,58
d14	93,24	100
d15	86,58	100
d16	53,28	66,6
d17	73,26	93,24
d18	100	100
d19	93,24	100
d20	66,6	73,26

t-Test: Ortalamalar İçin İki Örnek

	Ön Test	*Son Test*
Ortalama	78,598	91,953
Varyans	278,72265	96,94136
Gözlem	20	20
Pearson Korelasyonu	0,7600788	
Öngörülen Ortalama Farkı	0	
df	19	
t Stat	-5,3252993	
P(T<=t) tek-uçlu	1,932E-05	
t Kritik tek-uçlu	1,7291328	
P(T<=t) iki-uçlu	3,864E-05	
t Kritik iki-uçlu	2,093024	

Kontrol Grubu	Ön Test	Son Test
k1	46,62	79,92
k2	53,28	86,58
k3	66,6	93,24
k4	66,6	86,28
k5	93,24	93,24
k6	100	100
k7	93,24	100
k8	86,58	100
k9	79,92	86,58
k10	33,3	73,26
k11	59,94	66,6
k12	73,26	86,58
k13	66,6	73,26
k14	39,96	86,58
k15	39,96	39,96
k16	66,6	73,26
k17	66,6	73,26
k18	93,24	93,24
k19	93,24	100
k20	86,58	93,24

t-Test: Ortalamalar İçin İki Örnek

	Ön Test	*Son Test*
Ortalama	70,268	84,254
Varyans	413,4032	216,6507
Gözlem	20	20
Pearson Korelasyonu	0,710771	
Öngörülen Ortalama Farkı	0	
df	19	
t Stat	-4,37249	
P(T<=t) tek-uçlu	0,000164	
t Kritik tek-uçlu	1,729133	
P(T<=t) iki-uçlu	0,000328	
t Kritik iki-uçlu	2,093024	

2.7 Bulgular: Yapılan analizler sonucunda, p değerleri, belirlenen alfa 0.05 değerinin altında çıkmıştır. Deney grubunun 0.76 ve kontrol grubunun 0.71 olan pearson korelasyon değerleri, verilerin yüksek bir korelasyon ilişkisinin olduğunu da göstermiştir. Son testin sınıf ortalaması ön testin sınıf ortalamasından yüksek çıkmıştır.

3. SONUÇ Yapılan çalışmaya göre deney ve kontrol grubu zıt anlamlı kelimeleri, verilen eğitim sonucu daha iyi kavramış ve eğitim yarar sağlamıştır.

4. KAYNAKÇA

www.efdergi.yyu.edu.tr/makaleler/cilt_V/10_m_ozbay.pdf 3010/2020

https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/181766

ÇETİNKAYA, Z. (2002). İlköğretim İkinci Kademe Altıncı Sınıfta Ana Diline Ait Sözcüklerin Öğrenilmesi ve Kavranılmasına İlişkin Bir Araştırma. Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale.

TEMUR, T. (2006). İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Yazı Dilindeki Kelime Hazinelerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara.

Topaloğlu, A. (1989). Dil Bilgisi Terimler Sözlüğü. İstanbul: Ötüken Yayınları.